

Oslo kommune
Utdanningsetaten
Osloskolen
Foto: Heidi M. Skjebstad

Grunnskole
Kvalitetsutviklingsplan
for skolebibliotekene i
Osloskolen

Oslo

**LETT
Å LESE**

Osloskolen

LUS 13 LUS 13 KASPER-BØKER LUS 13

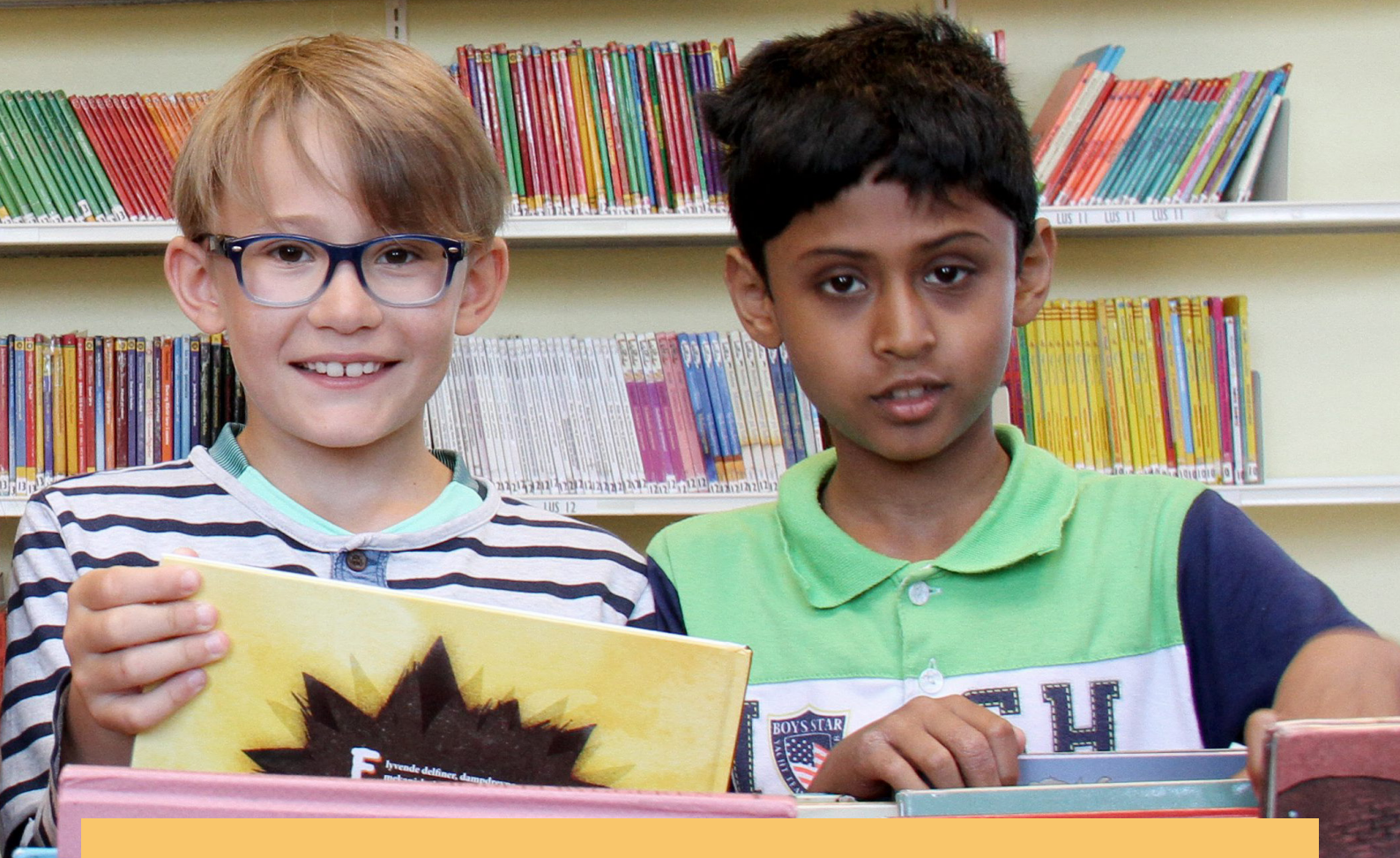
LUS 11 LUS 11 LUS 11

LUS 11 LUS 11 LUS 11

LUS 12

Kvalitetsutviklingsplan for skolebibliotekene i Osloskolen

Innhold

Forord	1
Innledning	2
Forankring i lovverket, meldinger og forskrifter	2
Skolebiblioteket i LK20	4
Lesestimulering.....	5
Dybdelæring og informasjonskompetanse.....	5
Tverrfaglige tema i LK20.....	5
Status - utfordringsbildet	7
Mål og strategier	8
Mål.....	8
Strategier.....	9
Hvordan skal skolebiblioteket bidra til:	
- å utvikle språk- og lesekompetanse.....	9
- å utvikle informasjonskompetanse.....	9
- å fremme leselyst.....	9
- å fungere som læringscenter.....	9
- å fungere som sosial arena/møteplass.....	9
For at målene skal oppnås, må:	
- skolebibliotekarene ha faglig kompetanse.....	9
- ansvaret ligge hos skoleleder.....	9
Rammer	10
Rommet/plassering.....	10
Bok- og mediasamling.....	10
Bemanning.....	10
Eksempler på bemanning.....	10
Eksempel på et velfungerende bibliotek.....	11
Tilbud fra Deichman - Skoletjenesten	12
Skolesamlingen.....	12
Tilbud til skolene.....	12
Litteraturliste	13

Forord

«Gjennom bøkene blir jeg tusen mennesker, men forblir allikevel meg selv», skrev C. S. Lewis. Og det er helt sant, bøkene hjelper oss å se saker fra flere sider, å forstå oss selv og andre bedre.

Da jeg selv var barn og ungdom elsket jeg å gå på biblioteket, og Stovner bibliotek var en viktig del av oppveksten min. Jeg gikk dit hver eneste uke, og gjennom lesingen fikk jeg reise til andre verdensdeler, tidsepoker og samfunn, og ikke minst inn i andre menneskers hoder, slik C.S. Lewis sier.

«Skolebiblioteket er bra, det er viktig å lese fordi da får man bedre leseforståelse. Også får man skrevet bedre tekster og lærer flere ord. Jeg får et større ordforråd når jeg leser bøker på skolebiblioteket», har en ungdomsskoleelev i Oslo sagt til oss, og eleven har rett. Å lese er en nøkkel til et godt språk og god læring.

Det er viktig for oss at skolene har gode skolebibliotek for å støtte opp om elevenes lesing og språkutvikling. For mange elever er skolebiblioteket det første biblioteket de møter, der de blir kjent med konseptet og får veiledning fra bibliotekaren og kanskje blir lest for, eller selv får lese sin første bok.

I Osloskolen vil vi i tiden framover prioritere elevenes språkopplæring. Læring i alle fag krever god språkforståelse og et rikt ordforråd. Gode språkferdigheter er nøkkelen til integrering og deltakelse i samfunnet, samtidig er det en inngangsbillett til videre utdanning og arbeidslivet. Gode skolebibliotek er viktige når vi jobber med å utvikle barnas språk.

Det er store forskjeller på skolebibliotekene i Oslo og derfor startet vi et skolebibliotekprosjekt høsten 2019. Kvalitetsutviklingsplanen for skolebibliotekene i Oslo er en ambisiøs plan. Den skal gi et mer likeverdig bibliotektilbud og gi elevene like muligheter til å utvikle gode leseferdigheter, bli litteraturelskere, kunne tenke kritisk og bli gode til å søke informasjon.

Vi har også utarbeidet en standard som skolene kan bruke i sin lokale utvikling av biblioteket.

Vi gleder oss til å jobbe med utviklingen av bibliotekene fremover.

Marte Gerhardsen
direktør Utdanningssetaten

Innledning

«Biblioteket var det nærmeste jeg kom en helligdom. Når jeg gikk inn døren, krysset jeg terskelen til et skattekammer. Biblioteket var ikke bare vegger med bøker i pyntelige rekker, det var et univers og et mangfold av horisonter som tok meg ut på reise, hinsides drabantbyens snevre grenser.» (Can, 2008, s. 63)

Slik beskriver forfatter Mustafa Can betydningen av biblioteket for ham som barn, og hvordan dette var veien til leseglede. Visjonen med denne planen er at alle elever i Oslo skal få muligheten til å finne veien inn til bøkernes magiske verden, slik Can beskriver. Skolebiblioteket skal gi elevene mulighet til å utforske spennende mysterier, vakre dikt og sørgelige romaner. Skolebiblioteket skal også være et sted hvor de lærer å være informasjonssøkende og kildekritiske, og på denne måten oppfylle LK20s mål om elevaktive læringsformer, dybdelæring og tverrfaglighet.

Dette er en ambisiøs plan for skolebibliotekene i Oslo. Målet med planen er at alle elever i Oslo skal få likeverdig tilgang til skolebibliotek som en integrert del av den pedagogiske virksomheten. Målet er også at denne planen skal realiseres på alle skoler, slik at barn og unge får utvikle språk-, lese- og kildekritiske ferdigheter. Skolebiblioteket skal være et sted å lære, men også et godt sted å være.

Forankring i lovverket, meldinger og forskrifter

I Rom for demokrati og dannelse. Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2030 står det: «Skolebiblioteket er et sted for leselyst og leseglede for alle elevgrupper og i alle fag, og bør være en integrert del av skolens pedagogiske virksomhet.» (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s.18). Dette setter standarden for skolebibliotekets rolle i skolen. I Bibliotekplan for Oslo kommune 2019–2022 er det vedtatt en styrking av skolebibliotekene i Oslo:

► *Byrådet er opptatt av at skolebibliotekene skal ha faglig kompetente ansatte som leverer veiledning av god kvalitet. Skolebibliotekene skal være tett integrert i skolehverdagen og undervisningen, og fungere som en arena for læring, tverrfaglighet og utforskning, og bidra til å gjøre elevene kjent med ulik type litteratur og vekke leselyst. (Byråds sak 310/18, s. 17)*

Skolebiblioteket som arena i skolen, forankres i Forskrift til opplæringsloven:

► *Skolen skal ha skolebibliotek med mindre tilgangen til skolebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikke ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen. (Forskrift til Opplæringslova, 2006, §§21-1)*

LK20 legger vekt på elevaktive læringsformer og dybdelæring. Disse læringsmåtene vil ha behov for et skolebibliotek for å kunne realiseres fullt ut og gjør slik skolebiblioteket til en nødvendig arena. Dette understøttes i Stortingsmelding 21, som sier følgende om skolebiblioteket:

► *Departementet mener skolebibliotekene har og fortsatt skal ha en viktig rolle i elevenes opplæring. Skolebibliotek som brukes aktivt i den pedagogiske virksomheten gjør elevene til bedre lesere og bidrar til viktig kunnskap om informasjonshenting og behandling av kilder. Skolebibliotekene kan også benyttes til møter mellom elever på ulike trinn, og mellom elever og foreldre. Skolebibliotekene er en arena der elevene kan lære og være aktive på andre måter enn i tradisjonelle skoletimer. (Meld. t.21,2016, s. 50)*

Videre uttaler Stortingskomiteen under behandlingen av Stortingsmeldingen 28 følgende om skolebiblioteket som læringsarena:

- *Skolebibliotekene er og skal være en læringsarena i og på tvers av alle fag, og et samlingspunkt som formidler litteratur og digitale ressurser, uavhengig av lesenivå og funksjonsnivå. Komiteen vil understreke viktigheten av at skolebibliotekene blir brukt systematisk i opplæringen, at de styrker sin pedagogiske rolle og blir en integrert del av skolens opplæringsvirksomhet. I tillegg til ferdighetsutvikling kan gode skolebibliotek være en inkluderingsarena som bidrar til å utjevne sosiale, kulturelle og digitale skiller og som fremmer personlig vekst hos den enkelte elev. (Innst. 19 S (2016–2017), s. 15–16)*

Dette viser at skolebiblioteket som læringsarena er godt forankret i de overordnede retningslinjene for skoledrift. Det vises til tverrfaglighet som sammen med dybdelæring og kritisk tenking er sentrale elementer i LK20. I overordnet del av den nye læreplanen er kritisk tenking en del av verdigrunnlaget

i skolen, skolebibliotekets rolle er avgjørende i denne læringen. De mulighetene bruken av skolebiblioteket gir til å utjevne sosiale, kulturelle og digitale forskjeller, fremheves også i uttalelsen fra Stortingskomiteen.

PISA-undersøkelser viser at barn og unge fra såkalte «bokløse» hjem som leser mye, presterer bedre enn de som kommer fra «bok-rike» hjem, men som ikke leser på fritiden (Roe & Taube, 2009). Forskning viser at skolen, ved å gi elevene mulighet og tid til å lese selvvalgte bøker på skolen og på fritiden, kan utjevne virkninger av ulik sosial bakgrunn på elevers skoleprestasjoner og lesing (Pihl, 2018, s.31)

Som en stadfesting av skolebibliotekets rolle, viser IFLI/UNESCOs Skolebibliotekmanifest at skolebibliotekene rundt om i verden har felles mål:

- *Skolebiblioteket formidler informasjon og tanker som er avgjørende for å kunne fungere i dagens informasjons- og kunnskapsbaserte samfunn. Skolebiblioteket gir elevene de ferdigheter som er nødvendig for livslang læring og utvikling av fantasien, og gjør dem i stand til å ta sitt ansvar som medborgere. (IFLA, 2015)*

Lystlesing er en mer betydningsfull faktor enn sosioøkonomisk status for høy skår på lesetester (PISA, 2006).

«Skolebiblioteket, det er gøy. Det er et avbrekk fra timen. Det er koselig. Det er stille.»

(Gutt 5. trinn)

A young man with dark hair, wearing a dark blue puffer jacket, is smiling and looking towards the camera. He is holding a book in his hands. The background shows a library with bookshelves filled with books and a modern ceiling with wooden slats and recessed lighting. A large yellow circle is overlaid on the left side of the image, containing the text 'LK20'.

LK20

Skolebiblioteket i LK20

Skolebiblioteket som læringsarena er viktig for å oppnå målene i LK20. Den nye læreplanen skal ruste elevene best mulig for fremtiden. LK20 legger til rette for at elevene skal utvikle seg gjennom å arbeide slik at de ser sammenhenger mellom fagene, utvikler evnen til å tenke kritisk og reflektere over det de lærer. Dette vil gjøre elevene rustet til å møte fremtidens krav.

I Rom for demokrati og dannelse. Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023 står det: «Aktiv bruk av velfungerende skolebibliotek kan støtte opp om regjeringens målsettinger knyttet til bl.a. lesing, tidlig innsats, dybdelæring, kritisk tenkning, dannings og personlig vekst.» (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, s.18). Et godt fungerende skolebibliotek er med andre ord en arena for de fleste områdene i LK20, og må derfor legges inn i skolens undervisningsplaner.

Lesestimulering

LK20 viderefører lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag i overordnet del og er fortsatt tydelig definert i alle fag. I overordnet del står det at alle elevers identitet og tilhørighet skal styrkes. Skolebiblioteket vil kunne bidra til dette og til å styrke alle elevers språklige og kulturelle selvforståelse.

Norskfaget skal gi innsikt i den rike og mangfoldige kulturarven. Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa skal gi elevene mulighet til å reflektere over sentrale verdier. Elevene skal få litterære opplevelser, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser. De skal lese tekster i kontekst og oppleve deres egen samtids kulturelle mangfoldighet. Skolebiblioteket bidrar til å oppfylle denne målsetningen.

Skolebiblioteket er et naturlig sted for leseglede og leselyst gjennom hele skoleløpet i KL20, og det forlenger klasserommet, samtidig som det tilbyr noe annet. Her skal eleven også møte kompetente skolebibliotekarer som kan veilede rett bok til rett elev. Resultatene i PISA viser at jentene leser bedre enn guttene. Det er viktig at skolebiblioteket har et rikt tilbud av litteratur som treffer gutteleseren. Skolebibliotekaren har en viktig rolle i å sette seg inn i og formidle litteratur til guttene.

Alle elever skal kunne møte litteraturen som et sted for identifikasjon og gjenkjennelse, samtidig som tekster byr på møter med andre mennesker, andre skjebner og andre liv som igjen kan bidra til å skape større forståelse for, og aksept av, andres liv og andre levemåter. I et godt utviklet skolebibliotek vil elevene få tilgang til et variert og mangfoldig bok- og medieutvalg, slik at de kan finne litteratur som er tilpasset hver enkelt elevs behov og interesser. I LK20 er skolebiblioteket helt avgjørende for å realisere læreplanenes ambisjoner.

Dybdelæring og informasjonskompetanse

I LK20, hvor det er fokus på dybdelæring, forventes det at elevene skal kunne søke og velge ut relevant informasjon, at de er kildekritiske og at de kan ta i bruk informasjonen til å utvikle egne meninger, tekster eller produkter. Elevene skal bli oppdagere og forskere som selv skal oppsøke kilder. Denne type læring fordrer at elevene utvikler informasjonskompetanse og kritisk tenking. I møte med dagens svimlende informasjonsflom som barn og unge skal navigere i, er skolebiblioteket en læringsarena hvor de kan møte skolebibliotekarer som veileder i søkestrategier og kildekritisk bevissthet. Samtidig er elevenes evne til etisk refleksjon omkring hvilke tekster de selv produserer og hvilke tekster de viderebringer, noe som kan oppøves i skolebiblioteket. Med LK20 skal elever i større grad enn før medvirke i egen læring, de skal oppdage selv og eksperimentere selv.

Tverrfaglige tema i LK20

Tre tverrfaglige tema skal prioriteres i LK20: demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Fokuset på tverrfaglige temaer gir gode muligheter for å arbeide undersøkende på tvers av fagområder og slik gi elevene en bredere forståelse av de ulike temaene. I et slikt undersøkende arbeid vil skolebiblioteket være en viktig arena for rikt og variert medietilbud og informasjonssøk.

Demokrati og medborgerskap er ett av de tverrfaglige temaene i LK20. I arbeidet med dette temaet skal elevene øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet. På skolebiblioteket kan elevene fordype seg i litteratur som gir dem innsikt i hvordan andre mennesker tenker, lever og tror. Gjennom lesingen av litteratur og på søking i ulike kilder oppøver elevene evnen til å reflektere, respektere og tenke kritisk. Et mål i denne planen er derfor at skolebiblioteket skal bidra til at elevene blir aktive deltagere i et demokratisk samfunn. IFLA/ UNESCOs bibliotekmanifest tydeliggjør dette aspektet ved skolebibliotek: Skolebiblioteket gir elevene de ferdigheter som er nødvendig for livslang læring og utvikling av fantasien, og gjør dem i stand til å ta sitt ansvar som medborgere. (IFLA, 2015)

Skolebiblioteket skal være en arena for samarbeid og skal også kunne styrke et inkluderende fellesskap som gir trivsel til alle elevene. Folkehelse og livsmestring blir vektlagt i LK20. Elevene skal erfare at livsmestring er å kunne forstå og å påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Litteratur kan være en vei inn i denne erkjennelsen for elevene. Til alle tider har litteratur beskjefteget seg med tilværelsens aller største spørsmål. Fra antikkens diktning, til Voluspå og middelaldersk visjonsdiktning, og fram til dagens samtidslitteratur, har tekster hjulpet oss med å forklare meningen med livet og vår egen eksistens. Fortellinger kan være kilde til erkjennelse, til bekreftelse, til gjenkjennelse og selvinnsikt, identitetsskaping og selvfølelse. Litteratur inspirerer til tankeflukt, inspirasjon og skaperlyst. De første bibliotekene i oldtiden var sentere for vitenskap og kultur. Aristoteles var en av filosofene som grunnla et av de mest kjente bibliotekene på denne tiden. I Poetikken sier han at litteraturen imiterer eller speiler folks liv på en måte som gir gjenklang i oss. Litteraturen har kraft til å gi oss ny innsikt som gjør at vi ser oss selv og vår omgivelser på nye måter og forstår oss selv bedre. Elevene må derfor ha tilgang til et rikt litteraturomfang i skolebiblioteket. I tillegg er skolebiblioteket en annerledes arena hvor elevene kan finne ro og trygghet i en ellers hektisk og travel skolehverdag. Det psykososiale aspektet ved et velfungerende skolebibliotek må derfor vektlegges.

Kompetansemål i LK20

Etter
2. trinn

låne og lese
bøker fra
biblioteket

Etter
4. trinn

velge bøker
fra
biblioteket
ut fra egne
interesser
og lese-
ferdigheter

Etter
7. trinn

orientere
seg i faglige
kilder på
bibliotek
og digitalt,
vurdere hvor
pålitelig
kildene er,
og vise til
kilder i egne
tekster

Dybdelæring defineres i LK20 «som det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger i fag og mellom fagområder. Det innebærer at vi reflekterer over egen læring og bruker det vi har lært på ulike måter i kjente og ukjente situasjoner, alene eller sammen med andre» (Kunnskapsdepartementet, 2019).

Informasjonskompetanse er «kort fortalt evnen til å søke og lokalisere informasjon, vurderer informasjon kritisk i forhold til relevans og pålitelighet, og ta den i bruk i egen kunnskapsutvikling» (Hoel, Rafste & Sætre, 2008).

Status – utfordringsbildet

Hensikten med Plan for kvalitetsutvikling av skolebibliotekene i Oslo er å styrke betydningen av velfungerende skolebibliotek som pedagogisk ressurs, og gi Osloskolens elever et mer likeverdig skolebibliotektilbud.

I februar 2019 sendte Utdanningsetaten ut en spørreundersøkelse til alle byens grunnskoler, i form av en questback. Hele 92 % av skolene svarte på spørreundersøkelsen.

- 45 % av skolene mener de i høy grad har et velfungerende skolebibliotek.
- 17 skoler oppgir at de ikke har et fungerende skolebibliotek.
- 30 % av skolene har skolebibliotekar til stede i 20 timer ukentlig eller mer, og like mange skoler gir kun et tilbud med bibliotekansvarlig på 0–5 timer.
- Det er store variasjoner mellom skolene når det gjelder årlige budsjett for innkjøp til skolebiblioteket, alt fra ikke avsatte midler i budsjettet, til nærmere 100 000 kr.
- 23 % av skolebibliotekarene i grunnskolen har bibliotekutdanning. 40 % har lærerutdanning. De øvrige som har bibliotekansvar, har ulike roller på skolen. De er kontoransatte, assistenter, miljøarbeidere og andre.

Svarene i spørreundersøkelsen bekrefter kunnskap vi har om status for skolebibliotekene i Oslo, hentet fra den årlige Statistikkrapporteringen for grunnskolebibliotek til Nasjonalbiblioteket, der alle grunnskoler årlig rapporterer elektronisk. Statistikken viser at det er store variasjoner fra skole til skole i tilbudet som gis til elevene.

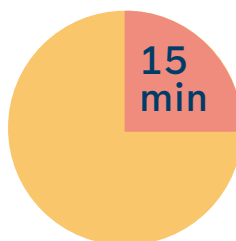

Mål og strategier

Utdanningsetatens mål og strategier bygger på Bibliotekplan for Oslo kommune 2019–2022, Opplæringsloven og Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023, vedtatt av Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet. I tillegg bygger strategiene på forskning om skolebibliotek.

Mål

- Skolebiblioteket bidrar til alle elevers språkutvikling og til å utvikle elevenes norskspråklige ferdigheter.
- Skolebiblioteket bidrar til at elevene blir aktive deltagere i et demokratisk samfunn.
- Skolebiblioteket bidrar til å gjøre elevene kjent med ulike typer litteratur og vekker leselyst.
- Skolebiblioteket er tett integrert i skolehverdagen og undervisningen, og fungerer som en arena for læring, tverrfaglighet, utforskning og som en trygg sosial møteplass.
- Skolebiblioteket har faglig kompetente ansatte som leverer veiledning av høy kvalitet.
- Skolebiblioteket har legitimitet i skolen og støtte fra skolens ledelse.
- Det er opprettet en permanent koordinatorstilling for skolebibliotekene i Utdanningsetaten.

Forskning har funnet at et kvarters lesing av litteratur har målbar effekt på stress og ens opplevelse av mentalt velvære.

(Nguyen et al., 2017)

«Skolebiblioteket det kan vi si er et paradys! Alle i min klasse blir kjempeglade når vi skal på biblioteket. Skolebiblioteket er noe av det som hjelper deg å lese bøker. Og når man elsker bøker så leser man mer. Så blir man kjempegod til å lese! I love biblioteket!»

(Jente 4. trinn)

Vær raus og positiv som skolebibliotekar!

- Fleksible utlånsregler og vennlige påminnelser øker lesegledden!
- Streng utlånsregler og streng purrevirksomhet ødelegger lesegledden!

(Hjellup, 2018, s. 121)

Strategier

Hvordan skal skolebiblioteket bidra til:

– å utvikle språk- og lesekompetanse

Skolebiblioteket har en sentral rolle i arbeidet med å utvikle elevenes språk- og lesekompetanse. Ved å tilby litteratur som er tilpasset elevenes behov og interesser, vil undervisningen kunne tilrettelegges for hver enkelt elev. Litteraturformidling og ulike lesestimulerende tiltak på skolebiblioteket vil være en støtte til begynneropplæringen, den videre leseopplæringen og lesing i alle fag.

Skolebiblioteket er en ressurs også i tilpasset opplæring ved at litteraturformidlingen er rettet mot å møte den enkelte elevs behov og nivå. I tillegg er det viktig at skolebiblioteket har differensierte læremidler for elever med ulike behov.

Skolebiblioteket har en sentral rolle i språkopplæringen til elever med minoritetsspråklig bakgrunn, ved å tilby litteratur tilpasset elevens nivå og behov, samt litteratur på ulike språk.

Et godt drevet skolebibliotek kan bidra til å styrke elevens språk- og lesekompetanse og på den måten motvirke utenforskap og bidra til at elever fullfører videregående skole.

– å utvikle informasjonskompetanse

Skolebiblioteket skal være en arena der elevene videreutvikler sin informasjonskompetanse og digitale dømmekraft. Elevene lærer om kildekritikk, kritisk lesing og informasjonsinnhenting.

I en verden hvor «fake news» og alternative fakta er blitt en del av nyhetsbildet elevene utsettes for, er det viktig at de lærer kritisk tenking tidlig. Skolebiblioteket har en sentral rolle i arbeidet med informasjonssøk og kildekritikk, slik at elevene blir rustet til å kunne sortere informasjonen de blir utsatt for, også i sosiale medier. Samtidig forberedes de til å bli aktive deltagere i et demokratisk samfunn.

– å fremme leselyst

Skolebiblioteket skal bugne av relevant og ny litteratur, slik at elevene får mulighet til å velge bøker de vil lese, både på skolen og i fritiden. Det er viktig at litteraturen formidles på en slik måte at elevene kan velge litteratur ut fra sine behov og interesser. Litteraturformidlingen må ha som mål; rett bok til rett barn! For å nå alle elever, er det avgjørende at det finnes forskjellige typer litteratur, med ulik vanskegrad, både skjønn- og faglitteratur og bøker på ulike språk.

Skolebiblioteket kan være en arena for ulike tilbud fra Den kulturelle skolesekken, DKS, samt tilby litteratur knyttet opp til DKS-forestillinger.

– å fungere som læringscenter

Skolebiblioteket skal være tett integrert i skolehverdagen og undervisningen, og fungere som en arena for læring, tverrfaglighet og utforskning. På denne måten vil et godt drevet skolebibliotek gi elevene skaperglede, utforskertrang og evnen til å skape innovasjon. Skolebiblioteket skal være en rolig læringsarena for elevene. Elevene skal oppleve inkludering og medvirkning gjennom ulike typer arbeid på læringscenteret. Aktivitetsskolen kan også tenkes inn i denne sammenhengen.

– å fungere som sosial arena/møteplass

Skolebiblioteket skal bidra til et godt og trygt psykososialt skolemiljø. Det skal være en sosial arena som stimulerer til leselyst og undring, et attraktivt rom som er noe annet enn klasserommet; et rom som innbyr til lesing og ulike læringsaktiviteter, individuelt eller i fellesskap. Slik skal skolebiblioteket både ha en pedagogisk og en sosial funksjon, som kan bidra til å utjevne sosiale og digitale forskjeller hos elevene.

For at målene skal oppnås, må:

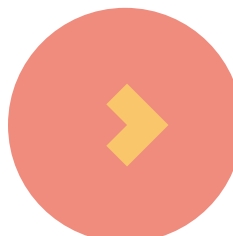
– skolebibliotekarene ha faglig kompetanse

Skolebibliotekansvarlig bør ha utdanning innenfor skolebibliotekkunnskap og pedagogikk. Skoleledelsen bør stimulere skolebibliotekarer uten formell skolebibliotekkompetanse til å ta videreutdanning. Skolebibliotekaren deltar på nettverkssamlinger og ulike kurs rettet mot skolebibliotekarer. Skolebibliotekaren skal holde seg oppdatert på ny barne- og ungdomslitteratur og digitale ressurser som er tilgjengelige for skolebiblioteket.

– ansvaret ligge hos skoleleder

Skolebiblioteket skal være en integrert og varig del av skolens pedagogiske virksomhet. Det er særlig tre forutsetninger som må være tilstede for at skolebiblioteket skal bli velfungerende:

- Ledelsen må forstå og anerkjenne verdien av et godt skolebibliotek.
- Bruk av skolebiblioteket må tydeliggjøres i skolens planer.
- Skolen må etablere gode rutiner for samarbeid mellom skolebibliotekar og lærere.

Skolebiblioteket er en aktiv læringsarena som skal være en integrert del av skolens pedagogiske virksomhet.

Rammer

Rommet/plassering

Skolebiblioteket bør ligge sentralt plassert på skolen og være lett tilgjengelig for elevene. Rommet må være innbydende, friste til lesing og innredet fleksibelt med tanke på ulike arbeidsmåter.

Bok- og mediesamling

Bok- og mediesamlingen må være oppdatert, det må derfor settes av midler i skolens årlige budsjett til dette. Det er viktig at samlingen oppdateres med både fag- og skjønnlitteratur. Budsjettet bør være på minimum 100 kroner per elev per år.

Bemanning

Skolebiblioteket bør være åpent og bemannet i hele skoletiden. Skolebibliotekaren bør ha en bibliotekfaglig kompetanse. For å kunne bidra i elevenes leseopplæring og gi dem kunnskap om informasjonshenting og kildebruk, bør skolebibliotekaren også ha pedagogisk utdanning.

Eksempler på bemanning:

Skole A

På skole A er det ansatt en skolebibliotekar i 100 % stilling. Skolebibliotekaren er lærer og har videreutdanning i skolebibliotekkunnskap. På skolebiblioteket får elevene veiledning i litteraturvalg og informasjonssøk. Skolebibliotekaren har undervisning i ulike tema som er tilknyttet skolens leseplan.

Skole B

På skole B er det ansatt en bibliotekar i 50 % stilling og en lærer i 50 % stilling. Bibliotekaren har ansvar for alt det bibliotektekniske, veiledning og lesestimulerende tiltak. Læreren har ansvar for undervisningen på skolebiblioteket, som blant annet er lesestimulerende tiltak og leseopplæring, arbeid med temaarbeid og tverrfaglige arbeid. De samarbeider godt.

Skole C

Skole C har en skolebibliotekar. Skolen har i tillegg «ansatt» elever som bibliotekassistenter. Elevene på 7. trinn kan søke på stillingen som bibliotekassistent, med underskrift fra foresatte. Bibliotekassistentene hjelper til med utlån, registrerer innleveringer og rydder. Dette skjer for det meste i friminuttene. Bibliotekassistentene presenterer også nye/aktuelle bøker for andre elever. Det er veldig populært å være bibliotekassistent, så assistentene er delt inn i lag som har en uke hver på biblioteket.

Eksempel på et velfungerende skolebibliotek

Skole D

Skole D er en stor 1–10 skole med mange flerspråklige elever. Skolen har en skolebibliotekar med pedagogisk og bibliotekfaglig utdanning, i 100 % stilling. Skolebiblioteket er åpent hver dag fra klokken åtte til én time etter skoletid. I skolens plan for skolebiblioteket, står det at biblioteket skal være en støtte for elevenes læring, både faglig og sosialt.

Skolebiblioteket har et rikt utvalg av skjønnlitteratur og faglitteratur. Bøkene brukes som hjelp i lesetrening, til lystlesing og som ressurser i fag og temaarbeid. Det finnes et godt utvalg av lettlestbøker og billedbøker, litteratur for ungdom og bøker på flere språk som enten elevene kan, eller lærer. Bokinnkjøp dekkes av skolens budsjett.

I skolens plan legges det stor vekt på språklæring. Å lære nye begreper og øke ordforrådet prioriteres. Det arrangeres for eksempel lesegrupper i biblioteket fire dager i uken for å gi enkeltelever støtte og tid til lesing. Grupper på fem – seks elever får da spesiell veiledning av skolebibliotekaren i en måneds tid. Bibliotekaren legger også til rette for å styrke leseglede gjennom at elevene får lese selvvalgte bøker.

I skolens plan finnes også mål for at elevenes informasjonskompetanse skal styrkes. Den store informasjonstilgangen som elevene utsettes for, innebærer også at de tilegner seg kompetanse i analyse, kildekritikk og kvalitetsvurdering. Skolebibliotekaren bidrar gjennom å hjelpe elevene til å finne, bruke og vurdere informasjon på nett, i bøker og tidsskrifter.

Skolebiblioteket er åpent i friminuttene, slik at elevene kan lese eller spille ulike spill. For mange elever er dette et kjærkomment tilbud, hvor de søker ro og trygghet i en ellers travel skolehverdag. Gutt på 10. trinn sier det slik: "Skolebiblioteket har et godt miljø, for det er rolig og god stemning. Man klarer å fullføre det man skal gjøre. Elever som kommer til skolebiblioteket greier å oppføre seg. Man konsentrerer seg bedre, som gjør at man leser mer. Er det ro og man har tilgang til nye bøker får jeg lyst til å lese."

Tilbud fra Deichman – Skoletjenesten

Skolesamlingen

Skoletjenesten består blant annet av en boksamling (skolesamlingen) på rundt 120.000 bøker, som er til utlån for ansatte ved grunnskolene i Oslo, offentlige spesialskoler og voksenopplæringsentra.

Skolesamlingen består av bøker som er ment som lesestøtte, lesestimulering og inneholder ikke lærebøker. For å bestille fra samlingen, sender lærer eller skolebibliotekar inn en bestilling på hva hun ønsker. Skoletjenesten svarer på henvendelsen, plukker bøker og sender en bokpakke til skolen.

Skoletjenesten setter også sammen ulike bokpakker. Det kan være et klassebibliotek, som er en pakke med 35 bøker og inneholder både skjønn- og faglitteratur. Et klassesett har mange eksemplar av samme tittel. Skoletjenesten sender også ut temapakker, som er bokpakker med bøker om et bestemt tema, f.eks. verdensrommet, dyr i skogen eller 2.verdenskrig.

Tilbud til skolene

Deichman tilbyr ulike arrangementer til skolene. Skoleklasser besøker ofte Deichman bibliotek, enten det er hovedbiblioteket eller sitt lokale bibliotek. Her kan de få bokprat, fortellerstund, oppdage bibliotekrommet og elevene kan finne bøker de selv vil låne. Takket være Go' bok-arbeidet får alle 3.klassinger i Oslo besøk av en bibliotekar på skolen, før klassen besøker biblioteket og alle elevene får sitt eget lånekort. Deichman arrangerer kurs knyttet til fordypningsoppgaven i norsk for videregående skole og har gratis leksehjelp for elever på barneskolen, ungdomsskolen og videregående skole.

Litteraturliste

- › Can, M. (2008). Tett inntil dagene. Fortellingen om min mor. Oslo: Cappelen.
- › Forskrift til opplæringslova. (2006). Forskrift til opplæringslova – Kapittel 21. Tilgang til skolebibliotek. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/KAPITTEL_23#KAPITTEL_23
- › Hjellup, L. (red.) (2018). Skolebiblioteket. Læring og leseglede i grunnskolen. Oslo: Cappelen Damm.
- › Hoel, T., Rafste, E.T.; & Sætre, T.P. (2008) Opplevelse, oppdagelse, opplysning: fagbok om skolebibliotek. Oslo: Biblioteksentralen.
- › Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet. (2016, oktober 5). [inns]. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-019s/>
- › International Federation of Library Associations and Institutions (2015). IFLA/UNESCOs retningslinjer for skolebibliotek. Hentet fra <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-no.pdf>
- › Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet. (2019). Rom for demokrati og dannelses. Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/>
- › Kunnskapsdepartementet. (2016). Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen. (Meld.St.21. (2016–2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/>
- › Kunnskapsdepartementet. (2017). Overordnet del – verdier og prinsipper. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/>
- › Nguyen, T. V. T., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2018). Solitude as an approach to affective self-regulation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(1), 92–106.
- › Oslo kommune. (2018). Bibliotekplan for Oslo kommune 2019–2022. Byrådssak 310/18.
- › Pihl, J. (2018). Skolebiblioteket i Framtidens skole. I Hjellup, L. (red.), Skolebiblioteket. Læring og leseglede i grunnskolen. (s. 22–47). Oslo: Cappelen Damm.
- › Roe, A. & Taube, K. (2009). Norwegian and Swedish students' reading engagement in 2000 and 2006 from a gender perspective I T.Matti (red.), *Nothern lights on Pisa 2006: Differences and similarities in the Nordic countries*. København: Nordic Council of Ministers.
- › Utdanningsdirektoratet. (2019). Læreplanen i norsk (NOR01-06). Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/nor01-06>

